

Zemiroi Shabbos B'iyun: Shir Ha'shirim (Part 1)

*"I was five years old when I wrote my first song. It was out of longing for my father that I wrote it."
--S.Y. Agnon (1888-1970)*

1. משנה מסכת ידים פרק ג ה:

אמר רבי שמעון בן עזאי, מקבל אני מפי שבועים ושנים וכן ביום שהושיבו את רבי אלעזר בן עזריה ביישיבה, ששיר השירים וקהלת מטמאים את הידים. אמר רבי עקיבא, חס ושלום, לא נחלק אדם מישראל על שיר השירים שלא תטמא את הידים, שאין כל העולם פלו כדאי פיו שנתן בו שיר השירים לישראל, שכל הכתובים קדש, ושיר השירים קדש קדשים.

2. ספר תהילים פרק סג

(ב) אלהים אלי אתה אשחרך צמאה לך נפשי כמה לך בשרי בארץ ציה וענף בלי מים:
(ג) בן בקדש חזיתך לראות ענף וכבודך:

3. רש"י תהילים פרק סג פסוק ב

כמה לך בשרי - לשון תאוה ואין לו דמיון.

4. פעמי מועד, חלק ב' (מאת הרב משה רייס)

אמירה נפלאה זה נמסרת משמו של הרה"ק ר' יהושע מבעלז זצ"ל. על הפסוק בתהילים (סג, ב) "צמאה לך נפשי, כמה לך בשרי", כתב רש"י "כמה—לשון תאוה, ואין לו דמיון". העיר הרב מבעלז כי בכל מקום שבו רש"י רוצה לומר שביטוי זה הוא יחידי במקרא, הוא כותב: "אין לו דמיון במקרא", ואילו כאן רש"י רק מעיר: "ואין לו דמיון" (מבלי להזכיר "במקרא"). אכן פשט הדברים, כך אמר שלכמיהה זו אין דמיון בשום מקום בתבל. אין תאוה או חמדה בעולם המשתווים בעוצמתם לצמאון ולכמיהה לאהבת ה', ורק מי שטעם טעמה של כמיהה זו הוא היודע בטיבה.

5. ספר בראשית פרק ב

(א) ויכלו השמים והארץ וכל צבאם:
(ב) ויכל אלהים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה וישבת ביום השביעי מכל מלאכתו אשר עשה:
(ג) ויברך אלהים את יום השביעי ויקדש אתו כי בו שבת מכל מלאכתו אשר ברא אלהים לעשות:

6. אור החיים על בראשית פרק ב פסוק א

יש לך לדעת שאין תשוקה בעולם עריבה וחביבה ונחמדה ונאהבת ונתאבת ומקוות לנבראים ובפרט לחלקי הרוחני המכיר ויודע בחינת אור האלהות כהדבקות באורו יתברך ואילו יכספו כל נפש חיונית המגעת להכיר קצת מנועם אורו יתברך תצא נפשם לחזות בנועם ה':

7. ספר המידות - ערך אמונה

נו. הקדוש ברוך הוא שונא לזה האיש, המדבר אחד בפה ואחד בלב:

8. רש"י שיר השירים פרק א פסוק א

אמר ר' אלעזר בן עזריה למה הדבר דומה למלך שנטל סאה חטים ונתנה לנחתום אמר לו הוצא לי כך וכך וסולת כך וכך סובין כך וכך מורסן וסלית לי מתוכה גלוסקיא אחת מנופה ומעול' כך כל הכתובים קדש ושיר השירים קדש קדשים.

9. מאירי (פתיחה לספר משלי)

מדרגה, מבוא ושיר למה שנרמז בשיר השירים, והוא תכלית אחרון וסוף השלימות האנושי, על דרך שכל הסאה לא נמסרה לנחתום אלא בשביל הגלוסקא.

10. רמב"ם יד החזקה - הלכות תשובה פרק י

(ג) וכיצד היא האהבה הראויה הוא שיאהב את ה' אהבה גדולה יתירה עזה מאוד עד שתהא נפשו קשורה באהבת ה' ונמצא שוגה בה תמיד כאלו חולה חולי האהבה שאין דעתו פנויה מאהבת אותה אשה והוא שוגה בה תמיד בין בשבתו בין בקומו בין בשעה שהוא אוכל ושותה יתר מזה תהיה אהבת ה' בלב אוהביו שוגים בה תמיד כמו שצונו בכל לבבך ובכל נפשך והוא ששלמה אמר דרך משל כי חולת אהבה אני וכל שיר השירים משל הוא לענין זה:

11. הלקח והלבוש (הגדה של פסח, דף רכ"ד)

מבואר בחובת הלכות שהפה הוא קולמוס הלב, והיינו כי כן צריך הדבר להיות, שהפה והלב של יהודי צריך להיות מחובר, ומה שאמרו כי במצרים היה הדיבור בגלות הכונה שהיה אחד בפה ואחד בלב, שהלב והפה לא היו מאוחדים. איתא בספ"ק שפרעה אותיות הערף, שהוא הכח לעשות מחיצה בין הלב לפה. תיקון הגלות הוא שהפה והלב יהיו מאוחדים... שיר השירים הוא שיר של גאולת מצרים והדביקות שנהיה אח"כ בין בני" לאביהם שבשמים. והוא השירה שמביא לידי גלוי הרגשי הלב, כלשון רש"י (שמות טו, א) שמשא אמר שירה כי עלה בלבו שישיר, כן שיר השירים הוא בטוי הלב דרך הפה, והוא איחוד הפה עם הלב, ולכן יש בו קי"ז פסוקים. [פה (85) + לב (32) = 117]

הרב א. י. אונטרמן
הרב הראשי לתל-אביב—יפו והמחוז

שיר השירים — קודש קדשים

...א"ר עקיבא ח"י, לא נחלק אדם מישראל על שיר השירים שלא יטמא את הידים, שאין כל העולם כולו כדאי כיום שניתן בו שה"ש לישראל, שכל הכתובים (נ"א השירים) קודש ושה"ש קודש קדשים. (ידיים פ"ג מ"ה).

ידוע כי בקרבנות שבמקדש היו שני סוגים — קדשי קדשים וקדשים קלים, זדיניהם שונים זמ"ז, אבל לא ברור לנו מהו ההבדל בין קודש לקדש-קדשים בשירה? זכמו כן קשה להבין גם זאת, שחכמינו מנו עשר שירות קדושות שנאמרו בעולם, וביניהן השירה שאמר משה ובנ"י על הים ושירת האזינו ועוד ועוד (עיי' תרגום שה"ש לפסוק ראשון) — וכולן היו קודש ושה"ש של שלמה המלך קודש קדשים, נעלה על כולן, — האומנם גם משירת משה שבתורה? ! וביותר יפלא הדבר לאור דברי חז"ל במדרש, האומרים כי מה שכתוב, נכון כסאך מאז' הכוונה שכסא כבודו התכונן משירת ישראל שעל הים, שנאמר אז ישיר וגו', וע"י השירה הזאת נתהזקה מלכות שמים בעולם (שמות רבה פכ"ג); וכאן אומר רבי עקיבא כי שה"ש עולה גם על השירים שבתורה, והאיך יש להבין את פשר העליה הגדולה הזאת? !

אכן לענ"ד נראה לפרש הדברים באופן המתקבל על הדעת. כי כמו שיש הבדל בקרבנות שבמקדש בין קדשי קדשים לקדשים קלים, שבק"ל יש גם חלק השיך לבעלים והם אוכלים הבשר, ואילו בקד"ק אין לבעלים חלק כלל; כן יש מושג דומה לזה גם בדברי שירה שנאמרו ברוח הקודש. ישנן שירות שאף שהגן מלאות רעיונות עמוקים וגנוזים בהן סודות ורמזים, בכ"ז גם עצם הפשט אמת לאמתו הוא ואין מקרא יוצא מידי פשוטו. הנה למשל בשירת הים גנוזים אוצרות רעיון, חכמת בסתר וסודות, אבל גם הפשט הפשוט הוא אמת מדויקת. כשאנו קוראים: "מרכבות פרעה וחילו ירה בים ומבחר שלישי טובעו בים סוף", אנו מאמינים באמונה שלמה שבדאי כן היה; וכן מה שכתוב "חיל אחז יושבי פלשת, אז נבהלו אלופי אדום וגו'" בודאי נכונים הדברים כמשמעותם המילולית. ואם ח"י יאמר אדם שמאמין רק ברעיון ובסודות שבשירה ואינו מאמין בפשטות הדברים ובנכונות התאור של קריעת ים-סוף הריהו בזה כופר בתורה ואין לו חלק לעת"ב, וכלל זה קיים לגבי כל השירות הקדושות שהגן קודש.

ברם יוצא מהכלל הוא שיר השירים אשר לשלמה. שם יסוד הכל הוא רעיון וסוד, דרש ורמז, עטוף במעטה של סיפור-אהבים בין דוד נעלה ובין רעיה אהובה, אשר כל אחד משתפך בשירה אדירה ונשגבה על היופי ועל השלימות שהוא מוצא בצד השני. הדוד מתאר את הרעיה כשלימות היופי וההידור: עיניה יונים, כפלה הרמון רקתה, ומגדל דוד צוארה. וכן הרעיה מתארת את הדוד שהוא צח ואדום דגול מרבבה, ראשו כתם פז, שפתותיו שושנים.

אבל חלילה לראות בשירה זו פשט לאמיתו, לאמר תיאור מציאותי של אהבה גופנית בין איש ואשה, אלא ברור שכל התאורים הם מליצות נשגבות המשמשות לבוש וציור לאהבה רוחנית בין הקב"ה ובין כנסת ישראל, כמו שדרשו ופירשו חכמינו בדרך דרש רמז וסוד, והפשט הוא רק משל בלבד.

ומטעם זה קרא רבי עקיבא לשה"ש קדש קדשים, לאמר שהוא כולו קודש ונשגב ואין בו כלל מסיפור עובדא היסטורית שאירעה, כביתר השירות הקדושות, וכמו שבקדשי-קדשים אין לבעלים חלק בבשר הקרבן.